

DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.2.2>

УДК 37.01:001.895

Ольга Мельниченко

ORCID ID 0000-0002-5297-9551

кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри освітології та психолого-педагогічних наук,
Факультет педагогічної освіти,
Київський університет імені Бориса Грінченка,
бульвар І. Шамо 18/2, 02154 Київ, Україна,
melnychenko@kubg.edu.ua

ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ОСВІТОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Стаття присвячена аналізу перспектив розвитку освіти з точки зору освітології та футурології. Автор підкреслює, що уявлення про майбутнє пройшло шлях від наукової фантастики до сучасних очікувань та припущень, що базуються на міждисциплінарних та мультидисциплінарних підходах, які дозволяють вченим осмислити роль майбутнього в повсякденному житті людства, зокрема пов'язати мислення із тимчасовістю, пам'яттю та сучасними технологіями. У статті досліджуються ключові компетентності освіти майбутнього, що є важливими для сталого розвитку як в європейському, північно- та південно-американському, азійському освітньому просторі, так і для окремих конкретних регіонів світу. Особлива увага приділяється відмінностям концепцій компетентностей, що відповідають різним обставинам у різних регіонах світу. На цьому підґрунті в статті схарактеризовано компетентності, які орієнтовані на майбутнє і які треба розвивати в освітньому процесі університетської підготовки: випереджаюче мислення; здатність до міждисциплінарного дослідження; космополітичне сприйняття змін та перспектив; уміння працювати з неповною та складною інформацією; інтерактивна компетентність; здатність до самостійного прийняття рішень і самостійних дій; навички самомотивації та мотивації інших; сприйняття різних індивідуальних та культурних моделей; етична компетентність; здатність до співпереживання та солідарності. Автор акцентує увагу на тих компетентностях, що визнаються всіма вченими незалежно від регіону світу – це розвиток системного, випереджального та критичного мислення.

Ключові слова: ключові компетентності майбутньої освіти, майбутнє, майбутній розвиток освіти, міждисциплінарність, мультидисциплінарність, освітологія, сталий розвиток, футурологія.

ВСТУП

Майбутнє завжди було об'єктом дослідження філософії, історії, культурології, соціології та інших гуманітарних дисциплін, а його предмет перебував у площині перетину цих галузей знання. Уявлення про майбутнє пройшло шлях від наукової фантастики до сучасних очікувань та припущень, що базуються на міждисциплінарних та мультидисциплінарних підходах. Учені намагаються осмислити роль майбутнього в повсякденному житті людства, зокрема пов'язати мислення із тимчасовістю, пам'яттю та сучасними технологіями (Alper, 2019, p. 715–735). У статті «Що таке майбутнє?» («What Is the Future?») J. Urry (2016) визначає його як вирішальний терен для змагання влади, оскільки ключовим елементом діяльності влади є визначення, вироблення майбутнього, способів його уявлення, організації, матеріалізації та розподілу (p. 11–17). Але, незважаючи на певні тенденції і успіхи розвитку футурології, ще не можна говорити про систематичне та змістовне вивчення майбутнього та розвитку освіти зокрема.

Футурологічна література існує з середини ХХ ст., але, за певними винятками, прогнозування розвитку освіти не представлено в ній достатньо широко. Дослідники сфери освіти використовують мову футурології для того, щоб схарактеризувати методи, тренди, сценарії та сформувати образ майбутньої освіти. І хоча в будь-якій сфері науки прийнято робити прогнози та попереджати про певні наслідки того чи іншого варіанту розвитку подій, сьогодні нечасто можна знайти вчених, які вважають себе футурологами і ставлять собі за мету розглядати наслідки тих чи інших варіантів майбутнього розвитку суспільства та освіти зокрема. Крім того, вчені частіше висловлюють міркування про майбутнє, говорячи більше про поточні проблеми та недоліки, ніж про пошук практичних шляхів їхнього вирішення (Powers, 2020, p. 451–457).

Усі дослідження майбутнього мають справу з такими поняттями, як «майбутнє» та «тимчасовість». Часто майбутнє розуміється як змагання між змінами, інноваціями та статус-кво, що існує на сьогодні в тій чи іншій сфері розвитку людського суспільства. У цьому контексті зміни означають прогресивний політичний проект, що поєднує розширення можливостей народів, радикальну рівність людини і критичне усвідомлення досвіду. Статус-кво, з іншого боку, часто-густо розуміють як регресивне, маргіналізуюче і дискримінаційне начало. Таким чином, майбутнє існує як поточний процес змін, так і як ідеальна тимчасовість, яка буде досягнута лише тоді, коли актуалізуються певні форми інновацій. Взяті разом, ці подвійні уявлення про майбутнє роблять футурологічні дослідження можливими.

Слід зауважити, що уявлення про майбутнє має передбачати конкуренцію та співпрацю між різними способами мислення та виходити за рамки того, у що ми віримо і знаємо, і кидати виклик статус-кво. Як сьогодні та минуле, майбутнє існує в кількох шарах, а світ сповнений тимчасових конфігурацій, які дозволяють сприймати час як різноспрямований, розривний. Тому футурологія є корисним початком для взаємодії з такою множинністю. Звичайно, футурологія має багато втілень, а також і свої внутрішні суперечності, починаючи із самого терміну, з яким ототожнюють себе дослідники майбутнього, що займаються аналізом майбутніх сигналів та впливів на майбутні результати. Можна говорити про певні успіхи прогнозування в рамках стратегічного передбачення, особливо в галузі військових дій, розвідки, діяльності державних установ тощо. У той час як футурологія освіти залишається нішею для прогнозування майбутнього розвитку на великій частині земної кулі.

Незважаючи на це, футурологічні дослідження сприяли розвитку стратегічного управління та концентрації на проблемах, що впливатимуть на майбутній розвиток суспільства (Andersson, 2018, p. 6). Сьогодні футурологічні дослідження виходять за межі військової або корпоративної стратегії та стають активним інструментом наукового прогнозування. Особливо це помітно у світлі змін клімату на планеті, погіршення стану навколишнього середовища, зростання нерівності економічного розвитку, появи серйозних геополітичних криз, наслідків пандемії COVID-19 з величезними людськими втратами та кризою системи громадського здоров'язбереження. Саме в цих умовах наукове дослідження майбутнього стає все більш необхідним як засіб не простого реагування на існуючі проблеми, а як метод формування комплексу рішень, що позбавляються застарілих способів мислення. Тобто можна констатувати, що футурологія сьогодні виходить за межі критики, щоб визначити політичні, соціальні, економічні та поведінкові тенденції розвитку майбутнього, а головне – запропонувати різні сценарії впливу на це майбутнє. Саме в цей момент футурологічні дослідження найбільше потребують аналізу майбутнього розвитку сфери культури та освіти, яка напряму пов'язана з розвитком суспільства в цілому (M. Godhe, L. Goode, 2018, p. 161–162). Такі дослідження можуть зробити

великий внесок у розуміння майбутнього та надати йому більше демократичних можливостей розвитку.

Мета статті – визначити, які ключові компетентності є вирішальними для розуміння основних викликів, що постають перед світовим суспільством з точки зору формування його сталого розвитку і в освіті зокрема. З мети випливають такі завдання: 1) дослідити, чи можна визначити ключові компетентності, що однаково важливі для сталого розвитку як в європейському, північно- та південно-американському, азійському освітньому просторі, так і для окремих конкретних регіонів; 2) проаналізувати, які відмінності повинні відображати концепції компетентностей, щоб відповідати різним обставинам у різних регіонах світу; 3) схарактеризувати компетентності, які орієнтовані на майбутнє і які треба розвивати в освітньому процесі університетської підготовки.

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Зрозуміло, що майбутнє має яскравий, мозаїчний характер і можна говорити лише про формування окремих картин майбутнього або про його своєрідне винайдення. Як писав англійський фізик і футуролог, лауреат Нобелівської премії D. Gabor (1964), «майбутнє не можна передбачити, але його можна винайти» (р. 102–103). Проте на деякі тенденції суспільного розвитку футурологи вказують цілком правильно.

Протягом останніх десятиліть ХХ ст. в освіті, як і в суспільстві в цілому, почалися радикальні зміни. На перше місце вийшла практична складова знань, ефективність їхнього використання, інноваційність та мобільність освіти. Футурологічні дослідження в чомусь прогнозували і передбачали ці процеси. Але основна справа футурології – говорити про майбутнє, а не робити наголоси на пророцтвах; це не астрологічна наука, а передбачення та припущення на основі досконалого вивчення та аналізу освітніх трендів (Powers, 2019).

Сьогодні, коли головним трендом в освіті стає її неперервність протягом всього життя людини, є нагальна потреба в передбаченні можливих змін у ній, що надає можливість швидкого адаптування як для системи освіти, так і для окремої людини. Сьогодні методи футурології допомагають у розвитку інтелекту та аналітичного мислення тих, хто навчається. Наприклад:

- за допомогою методу експертизи студенти вивчають та прогнозують перспективи розвитку освіти, висвітлюють інноваційні тенденції;
- методи футурології дозволяють студентам робити припущення щодо майбутнього планетарного розвитку людства;
- студенти зможуть зрозуміти перехід та наслідки, з якими в майбутньому зіткнуться людські, соціальні та екологічні системи;
- студенти намагатимуться бути відповідальними громадянами та вживати відповідних заходів для започаткування кращого майбутнього;
- студенти зможуть розвивати здатність протистояти викликам, спричиненим новими змінами, легше адаптуватися до них (Rieckmann, 2012, р. 127–135).

Таким чином, футурологія сьогодні – це галузь суспільного знання, яка займається аналізом і виробленням концепцій майбутнього шляхом екстраполяції існуючих технологічних, економічних або соціальних тенденцій, а також обґрунтуванням прогнозу розвитку майбутніх тенденцій. Екстраполяція – це лише один із методів, що використовується футурологами під час вивчення майбутнього. Під час розроблення футурології вчені ставили за мету створити нову науку, своєрідну «філософію майбутнього», яка б орієнтувалась на науково-теоретичну розвідку та

протистояла утопічним концепціям. Сьогодні футурологію розглядають як науку, що вільна від будь-яких ідеологічних і соціально-утопічних доктрин; як галузь суспільствознавства, завданням якої є розроблення концепцій майбутнього людства, перспектив розвитку соціальних процесів (R. Singh, Y. Singh, 2017).

Футурологія намагається змінити суб'єктивне мислення в соціальних, гуманітарних науках на міждисциплінарний та мультидисциплінарний підходи, які позбавлені ідеологічних, релігійних, расових чи етнічних доктрин. Особливо це стосується освітньої сфери, в якій необхідно подолати відокремленість інформації в окремих дисциплінах, що заважає формуванню цілісної уяви щодо розвитку суспільства, його структури, механізмів діяльності тощо (Lempert, 2018). Для цього дослідники пропонують синтезувати різні індивідуальні чинники та різні інтегровані моделі дослідження з тієї чи іншої тематики в практично значущий спосіб, таким чином створюючи у своїх дослідження майбутнього можливість відкритого моделювання з боку прикладних антропологів, теоретиків культури та історії, класичних археологів, географів, соціальних психологів та інших, хто спроможний зробити свій внесок у прогнозування розвитку науки і суспільства. Проблема полягає в тому, щоб не тільки забезпечити збирання та специфікацію даних різними науковими галузями, а й розробити концептуальне, інтегроване розуміння перспектив розвитку, яке буде адаптивним та узгодженим.

Футурологія освіти у своїх прогнозах спирається на уявлення щодо розвитку масмедіа в суспільстві та його впливу на процес навчання і викладання. Ці підходи ґрунтуються на ідеї, що джерелом для прогнозів має бути широке дослідження засобів інформації та процес формування знань. Методи таких досліджень детально розглянуто автором у статті «Перспективи розвитку сучасної науки: освітологічний аспект (Мельниченко, 2023, с. 5–7). Як демонструє досвід, зміни в засобах масової інформації завжди викликали зміни в характері комунікації, видах обробки та організації знань і інформації, а також різні інновації в освітньому процесі. Яскравим прикладом цих змін є поява Інтернету та вихід навчання в онлайн-формат. Однак слід відмітити, що в цьому процесі, за яскравим висловом S. Schaffert та Ch. Schwalbe (2010), «освічена людина стикається з мудрістю натовпу», тому що однією з нових форм виробництва знань сьогодні стала співпраця у створенні знання, що, у свою чергу, поклало переосмислення понять «навчання» та «викладання».

Відповіддю освіти на прогнози футурологів щодо майбутнього розвитку було включення концепції сталого розвитку в освітні програми університетів, що створило новий виклик академічній системі. Вища освіта для сталого розвитку спрямована на те, щоб дати людям можливість не тільки здобувати та генерувати знання, а й розмірковувати про подальші наслідки та складність поведінки і прийняття рішень у перспективі, орієнтованій на майбутнє. Концепція сталого розвитку пов'язана з майбутнім щонайменше двома шляхами: 1) вона спрямована на розвиток ключових компетентностей, які надають можливість студентам вирішувати проблеми, та сприяють сталому майбутньому; 2) майбутній шлях розвитку самої вищої освіти як складник сталого розвитку суспільства (Aleksandrova et al., 2019, p. 153–162).

Важливою частиною всіх прогностичних досліджень у сфері освіти є питання про те, які ключові компетентності є найбільш актуальними для сталого розвитку, а отже, їх слід розвивати у вищій освіті, орієнтованій на майбутнє. Тому університети сьогодні покликані не лише навчати навичкам, необхідним для успішного просування в глобалізованому світі, а й виховувати у своїх студентів, викладачів та співробітників позитивне ставлення до екологічних проблем та культурного різноманіття; допомогти їм зрозуміти, як багатство природи та культур може сприяти кращому життю в безпечному для всіх світі; виховувати в молоді бажання робити свій внесок у розвиток

суспільства та навколишнього середовища; тобто формувати сталий розвиток та якість життя. Щоб впоратись із цими викликами, університети мають стати «науковими колами, що навчаються», створити умови сучасного викладання та навчання, які характеризуються між- і мультидисциплінарністю, зв'язком формального, неформального та інформального навчання, конкурентоспроможністю закладу освіти, підготовкою персоналу університетів, розширення неперервної освіти. Такі умови сприятимуть розвитку ключових компетентностей сталого розвитку.

На думку вчених, прогнозований набір ключових компетентностей надає можливість людині приймати активну участь у житті суспільства та сформувати майбутнє суспільства сталого розвитку і включає наступне: випереджаюче мислення; здатність до міждисциплінарного дослідження; космополітичне сприйняття змін та перспектив; уміння працювати з неповною та складною інформацією; інтерактивна компетентність; здатність до самостійного прийняття рішень і самостійних дій; навички самомотивації та мотивації інших; сприйняття різних індивідуальних та культурних моделей; етична компетентність; здатність до співпереживання та солідарності (Rieckmann, 2012, p. 127–135).

Одним із завдань статті було дослідження можливості визначення ключових компетентностей, котрі є однаково важливими для сталого розвитку як в європейському, північно- та південно-американському, азійському освітньому просторі, так і для окремих конкретних регіонів світу. Для аналізу цього завдання слід звернутись до розвитку освіти в останні десятиріччя, зокрема до концепції сталого розвитку. Оскільки складовим елементом сталого розвитку є його глобальна орієнтація, сталий розвиток потребує міжнародного діалогу та обміну інформацією про можливості суспільного переходу до сталості, що ми й спостерігали у світовому освітньому просторі останні роки. Більшість вчених акцентували увагу на розробленні загальних компетентностей у підготовці професіоналів, які б відповідали суспільству сталого розвитку (Сухорольський, Сухорольська, 2018, с. 116–123). Цій перелік компетентностей часто-густо тяжів до стандартизованих підходів. Але в науковій дискусії лунали й інші думки. Тому й виникла необхідність обговорення проблеми ключових компетентностей для різних регіонів світу. Експерти країн Північної та Південної частин світу пропонують пом'якшити глобальний підхід до ключових компетентностей, що мають вирішальне значення для сталого розвитку, вказуючи на те, що часто дослідження цієї проблеми фокусуються на євроцентричному дискурсі (Wang, Chan, 2020).

Щодо відмінностей між рейтингами компетентностей європейських та латиноамериканських експертів, то виникає питання, чим ці відмінності можна пояснити. Відносно більша важливість компетентностей для участі та співпраці в (гетерогенних) групах для латиноамериканських експертів узгоджується з тим фактом, що в латиноамериканському дискурсі сталого розвитку йдеться про його політичний вимір, а демократія розглядається як його важлива передумова. У цьому контексті компетентності щодо співпраці також мають велике значення, оскільки вони дозволяють людям створювати альтернативи знизу вгору, працюючи разом з іншими. Крім того, співпраця та спільнота відіграють важливу роль у корінних традиціях латиноамериканських країн. Європейські респонденти вважають здатність до емпатії та зміни перспективи відносно важливішими, ніж їхні латиноамериканські колеги. Можна сказати, що ця компетентність розглядається в різних концепціях, що прийшли з Європи, таких, як компетентність формування і ключові компетентності. Емпатія та зміна точки зору відіграють важливу роль у європейському дискурсі сталого розвитку, оскільки мова йде про перетин горизонту євроцентричного мислення та включення

голосів Півдня, тоді як на Півдні в першу чергу йдеться про те, щоб почути власні перспективи.

Усе вищенаведене свідчить про те, що ключові компетентності мають різну актуальність і значення в різних контекстах та регіонах. На цьому тлі стає зрозумілим, що університети мають враховувати певні відмінності, коли думають про те, які ключові компетентності студенти повинні розвивати в освітньому процесі вищої школи.

У якості ілюстрації головних атрибутів освітнього процесу в майбутньому можна навести віртуальне коло дослідника Р. McAndrew (2015). Це коло містить навчальну активність, навчальну аналітику, аналітичний дизайн та навчальний дизайн як необхідні складові сучасного освітнього процесу.

Рисунок 1. Віртуальне коло освітнього процесу

Джерело: McAndrew P. (2015). *Innovating for Learning: Designing for the Future of Education*. P. 361.

Враховуючи усе вищенаведене, можна констатувати, що часто ми використовуємо термін «майбутнє» для позначення чогось дивовижного, далекого та незрозумілого. Але майбутнє надто важливе, щоб сприймати його лише як риторіку. Натомість ми маємо розмірковувати про майбутнє в теоретичному аспекті, спробувати передбачати тенденції та сценарії його розвитку. Повертаючись до висловлювання D. Gabog про майбутнє, можна стверджувати, що існує не одне майбутнє, а багато можливих його сценаріїв. І саме від наших сьогоднішніх дій залежить, яке майбутнє стане реальністю, зокрема і в освітній сфері.

ВИСНОВКИ

Аналіз футурологічних досліджень в освітній сфері дозволяє визначити основні ключові компетентності майбутнього, що однаково важливі для сталого розвитку як в європейському, північно- та південно-американському, азійському освітньому просторі, так і для окремих конкретних регіонів; а саме: системне, випереджальне та критичне мислення. Крім того, дослідники відмічають, що крім загальних підходів до формування компетентностей майбутнього, треба враховувати та адаптувати регіональні та культурні особливості певного регіону, які пов'язані з національною ментальністю та традиціями в освітній системі. Підсумовуючи, можна сказати, що прогнозування сталого розвитку у вищій освіті виходить за межі євроцентричного фокусу щодо ключових компетентностей і включає дослідження вчених в контексті Північ – Південь, Європа – Азія тощо. Крім того, можна зазначити певні напрями майбутнього дослідження компетентностей, що орієнтовані на майбутнє

і які треба розвивати в освітньому процесі університетської підготовки – це аналіз процесу розвитку ключових компетентностей у неформальній та інформальній освіті як в світовій системі вищої освіти так і в Україні.

Подальші футурологічні дослідження, на нашу думку, мають бути пов'язані не тільки із затвердженням концепції сталого розвитку в практиці університетів, а й у забезпеченні справедливого розвитку суспільства, впливу на безпечне екологічне майбутнє, розповсюдженні знань за допомогою міждисциплінарних досліджень та навчання, імплементації політики розвитку інтелектуального потенціалу нації та людини. Для цього потрібно розвивати критичне мислення людини, що й має стати одним з головних завдань сучасної освіти.

Список використаної літератури

1. Мельниченко О. Перспективи розвитку сучасної науки: освітологічний аспект. *Неперервна освіта: теорія і практика*. 2023. № 1 (74). С. 1–10. DOI: <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.1.1>
2. Сухорольський П. М., Сухорольська І. Ю. Основні етапи розвитку футурології та її завдання в умовах сучасного світу. *Грані*. 2018. Т. 21. № 3. С. 116–123. DOI: <https://doi.org/10.15421/10.15421/171847>
3. Aleksandrova O., Hroznyi I., Vinnikova N., Chuvasova N. Control of the quality assurance system at the modern Ukrainian university. *Naukovy Visnyk NHU*. 2019. № 2. P. 153–162. DOI: <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-2/18>
4. Alper M. Future Talk: Accounting for the Technological and Other Future Discourses in Daily Life. *International Journal of Communication*. 2019. № 13. P. 715–735.
5. Andersson J. *The Future of the World: Futurology, Futurists, and the Struggle for the Post-Cold War Imagination*. New York: Oxford University Press, 2018. 288 p. DOI: <https://doi.org/10.4000/rhsh.7270>
6. David H. The role of Assumptions about Human behaviour and of Historical Constructs in Future Research. Challenges for the Future. *Proceedings of the International Future Research Conference*. Vol. 4. Tokyo: Kodansha Ltd., 1970. P. 102–103.
7. Gabor D. *Inventing the Future*. Harmondsworth: Penguin Books, 1964. 199 p.
8. Godhe M., Goode L. Critical future studies: A thematic introduction. *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*. 2018. № 10(2). P. 151–162. DOI: <https://doi.org/10.3384/cu.2000.1525.2018102151>
9. Lempert D. Foreword: The Death of Social Sciences in an Era of Multi-Cultural Corporatism (Neo-Liberalism): With Efforts at Resuscitation. *Catalyst: A Social Justice Forum*. 2018. № 8 (1). P. 1–52.
10. McAndrew P. Innovating for Learning: Designing for the Future of Education. A. Jefferies, M. Cubric (Eds.). *Proceedings of the 14th European Conference on e-Learning*. Reading, UK: Academic Conferences and Publishing International Limited, 2015. P. 356–363.
11. Powers D. *On Trend: The Business of Forecasting the Future*. Champaign, IL: University of Illinois Press, 2019. 232 p.
12. Powers D. Towards a futurist cultural Studies. *International Journal of Cultural Studies*. 2020. Vol. 23 (4). P. 451–457. DOI: <https://doi.org/10.1177/1367877920913569>
13. Rieckmann M. Future-oriented higher education: Which key competencies should be fostered through university teaching and learning? *Futures*. 2012. № 44 (2). P. 127–135. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.futures.2011.09.005>
14. Schaffert S., Schwalbe C. Future Media Adoption in Learning and Teaching: Current Study Design from the Perspective of Cultural Studies. M. Ebner, & M. Schiefner (Eds.). *Looking Toward the Future of Technology Enhanced Education: Ubiquitous Learning and the Digital Native*. Pennsylvania: IGI Global, 2010. DOI: <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-678-0.ch001>
15. Singh R., & Singh Y. (2017). Perspective of Futurology and its Implication in Education. *Global Journal of Enterprise Information System*. 2017. № 9 (4). P. 57–61.
16. Urry J. (2016). *What Is the Future?* London: Polity, 2016. 200 p.
17. Wang X., Chan S. C. K. (2020). Introduction: Imagining the future in East Asia. *Cultural Studies*. № 34 (2). P. 173–184. DOI: <https://doi.org/10.1080/09502386.2019.1709090>

References

- Melnychenko, O. (2023). Prospects for the development of modern science: educological aspects [Perspektivi rozvitku suchasnoyi nauki: osvitologichnij aspekt]. *Continuing Professional Education: Theory and Practice*, 74 (1), 1–10. <https://doi.org/10.28925/1609-8595.2023.1.1>
- Sukhorolskyi, P. M., Sukhorolska, I. Yu. (2018). Osnovni etapi rozvitku futurologiyi ta yiyi zavdannya v umovah suchasnogo svitu [Futures studies: main stages of development and tasks in the modern world]. *Grani*, 21 (3), 116–123. <https://doi.org/10.15421/10.15421/171847>
- Aleksandrova, O., Hroznyi, I., Vinnikova, N., Chuvasova, N. (2019). Control of the quality assurance system at the modern Ukrainian university. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 2, 153–162. <https://doi.org/10.29202/nvngu/2019-2/18>
- Alper, M. (2019). Future Talk: Accounting for the Technological and Other Future Discourses in Daily Life. *International Journal of Communication*, 13, 715–735.
- Andersson, J. (2018). *The Future of the World: Futurology, Futurists, and the Struggle for the Post-Cold War Imagination*. Oxford University Press. <https://doi.org/10.4000/rhsh.7270>
- David, H. (1970). The role of Assumptions about Human behavior and of Historical Constructs in Future Research. In *Challenges for the Future. Proceedings of the International Future Research Conference*. Vol. 4. (pp. 102–103). Kodansha Ltd.
- Gabor, D. (1964). *Inventing the Future*. Penguin Books.
- Godhe, M., Goode, L. (2018). Critical future studies: A thematic introduction. *Culture Unbound: Journal of Current Cultural Research*, 10 (2), 151–162. <https://doi.org/10.3384/cu.2000.1525.2018102151>
- Lempert, D. (2018). Foreword: The Death of Social Sciences in an Era of Multi-Cultural Corporatism (Neo-Liberalism): With Efforts at Resuscitation. *Catalyst: A Social Justice Forum*, 8 (1), 1–52. <http://trace.tennessee.edu/catalyst/vol8/iss1/2>
- McAndrew, P. (2015). Innovating for Learning: Designing for the Future of Education. In A. Jefferies, M. Cubric (Eds.), *Proceedings of the 14th European Conference on e-Learning* (pp. 356–363). Academic Conferences and Publishing International Limited.
- Powers, D. (2019). *On Trend: The Business of Forecasting the Future*. University of Illinois Press.
- Powers, D. (2020). Towards a futurist cultural studies. *International Journal of Cultural Studies*, 23 (4), 451–457. <https://doi.org/10.1177/1367877920913569>
- Rieckmann, M. (2012). Future-oriented higher education: Which key competencies should be fostered through university teaching and learning? *Futures*, 44 (2), 127–135. <https://doi.org/10.1016/j.futures.2011.09.005>
- Schaffert, S., Schwalbe, C. (2010). Future Media Adoption in Learning and Teaching: Current Study Design from the Perspective of Cultural Studies. In M. Ebner, & M. Schiefner (Eds.), *Looking Toward the Future of Technology Enhanced Education: Ubiquitous Learning and the Digital Native*. IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-61520-678-0.ch001>
- Singh, R., & Singh, Y. (2017). Perspective of futurology and its implication in education. *Global Journal of Enterprise Information System*, 9 (4), 57–61.
- Urry, J. (2016). *What Is the Future?* Polity.
- Wang, X., Chan, S. C. K. (2020). Introduction: Imagining the future in East Asia. *Cultural Studies*, 34 (2), 173–184. <https://doi.org/10.1080/09502386.2019.1709090>

Стаття надійшла до редакції 23.05.2023

Прийнято до друку 22.06.2023

PROSPECTS FOR THE DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION: EDUCOLOGICAL ASPECTS

Olga Melnychenko

ORCID iD 0000-0002-5297-9551

PhD in Historical Sciences, Associate Professor,
Associate Professor of Department of Educology
and Psychological and Pedagogical Sciences,
Faculty of Pedagogical Education,
Borys Grinchenko Kyiv University,
18/2 I. Shamo Blvd, 02154 Kiev, Ukraine,
o.melnychenko@kubg.edu.ua

The article is devoted to the analysis of prospects for the development of education from the point of view of educology and futurology. The author emphasizes that the idea of the future has gone

from science fiction to modern expectations and assumptions based on interdisciplinary and multidisciplinary approaches, which allow scientists to understand the role of the future in the everyday life of humanity, in particular, to connect thinking with temporality, memory and modern technologies. The article examines the key competencies of future education, which are important for sustainable development both in the European, North and South American, Asian educational space, as well as for some specific regions of the world. Particular attention is paid to the differences in the concepts of competences corresponding to different circumstances in different regions of the world. On this basis, the article characterizes competences that are oriented towards the future and that must be developed in the educational process of university training: competence in anticipatory thinking; competence in interdisciplinary research; competence in cosmopolitan perception of changes and perspectives; competence in working with incomplete and complex information; competence in cooperation; competence in individual decision-making; competence in self-motivation and motivation of others; competence in thinking about individual and cultural patterns; competence in independent actions; competence in ethical actions; capacity for empathy and solidarity. The author focuses on those competencies recognized by all scientists regardless of the region of the world - this is the development of systematic, anticipatory and critical thinking. Key competencies have different relevance and meaning in different contexts and regions. Against this background, it becomes clear that universities must take into account certain differences when thinking about what key competencies students should develop in the educational process of higher education. Today, researchers of the future are trying to change the subjective thinking in the social sciences, humanities to an interdisciplinary and multidisciplinary approach, which are devoid of ideological, religious, racial or ethnic doctrines. This especially applies to the educational sphere, in which it is necessary to overcome the separation of information in individual disciplines, which hinders the formation of a holistic imagination regarding the development of society, its structure, mechanisms of activity, etc.

Keywords: *educology, future, futurology, future development of education, interdisciplinarity, key competencies of future education, multidisciplinary, sustainable development.*